

rase mora dokazati do l. 1800. Blutschutzgesetz (15. 9. 1935) in Reichsbürgergesetz (15. 9. 1935) naj skrbita za politično in biološko izločitev Židov iz nemštva.

Pravosodni minister Kerrl je pojasnil: „Pogoj formalno liberalističnega prava je, da mora biti malik pravnega izreka objektivnost. Samo ob sebi se razume, da justica naroda, ki se bori za življenje in smrt, ne more uganjati objektivnosti.“

Niso pa Židje edini, s strani katerih preti Evropi nevarnost. Rase na vzhodu se neprimerno hitreje širijo kakor germanska. Zato je treba vrniti Germanom njihovo dinamično moč, zvišati je treba število otrok. Žena naj se vrne družini, žena mora imeti otroke, najsi bo zakonske ali nezakonske. „Nemška država bodočnosti bo smatrala ženo brez otrok, naj bo poročena ali neporočena, za nepopolnega člana narodne skupnosti.“ Najlepša in najvišja dolžnost žene je, da daje narodu otroke, drugega nac. socializem od nje ne pričakuje. Kajti: „Ženam vseh časov in vseh ras manjka intuitivno kakor tudi duševno gledanje. Povsod v svetu, kjer nastopa mistična svetovna osebnost, velik ep ali velika drama ali kosmos raziskujoča znanstvena hipoteza, stoji pri delu mož.“ „Povsod torej, kjer nastopa kaj tipičnega ali tip ustvarjajočega, je proizvajajoči vzrok mož. Dva največja moška akta zgodovine pa sta država in zakon (die Ehe)“. „Narod in država nista plod skupne misli moža in žene, nastala sta kot proizvod bojevitih moških zvez.“ (Vsi citati iz Rosenbergovega Der Mythos des XX Jahrhunderts.)

Nacionalno socialistična ideologija ceni tedaj vrednost naroda po njegovi zunanji moči, po velikosti njegovega ozemlja, po njegovem „najglobljem barskem poslanstvu“. Tej vrednosti morajo služiti vse druge, služiti ji morajo znanost, filozofija in umetnost, ki same za sebe ne predstavljajo ničesar, ki pa postanejo velike, ko se podrede nalogi, h kateri je poklicana germanska rasa. Kajti prava zgodovina bi morala po Spenglerju višje ceniti vojaka, ki je Arhimeda ubil, kakor celotno Arhimedovo delo.

Lev Modic.

Boj francoskega naroda

Napad na enotnost.

Ko je zadnja Blumova vlada pripravljala svoj finančni program, so ga domači in inozemski nasprotniki francoske ljudske fronte z nekaj strani skušali preprečiti. Iz ozadja velikih bank so prihajale vesti, ki so bile sposobne, povzročiti kolektivno paniko. Izvoz kapitala je prekoračil 80 milijard. Velepodjetja so izzivala delstvo k stankam in nemiro. V Parizu so se znova pojavili inozemski agenti, ki so bili zapleteni v kagularsko zaroto. (O njihovem pariškem bivanju je poročal celo de Kérillis v svojem listu „L'Epoque“). Dokaj nedvoumni so bili tudi diplomatsko-politični ukrepi angleškega ministrskega predsednika Chamberlaina, čigar razpoloženje proti francoski ljudski fronti v marsičem spominja na njegovega poklicnega tovariša pred 150 leti — Pitta.

Namen domačih in inozemskih posredovalcev je bil jasen: izkoristiti težave kroničnega francoskega proračunskega primanjkljaja, izvesti razkol v ljudski fronti, oddvojiti radikale in pripraviti tla za „pakt četvorice“. Da bi bil razkroj ljudske fronte lažji, so skušali veliki delodajalci pognati delavstvo v nepremišljena dejanja, ki razburjajo srednje sloje.

Za napad na enotnost francoske ljudske fronte sta v današnjih okolištinah na razpolago dva osnovna vzvoda — večni francoski proračunski deficit in senat.

Proračunski primanjkljaj je v francoski zgodovini poslednjih dveh stoletij ustaljen in prav radi tega učinkovito izsiljevalno sredstvo v rokah finančnega plemstva. Poglavitni vzrok teh težav tiči v izredno zapletenem francoskem davč-

nem sistemu, ki pozna 150 različnih davkov. Štiri petine državnih dohodkov izvirajo iz posrednih davkov. V takem neredu se velekapital kaj lahko otresa davčnih dajatev, ki jih sicer zahtevajo zakoni. Zato je razumljivo, da izzove vsak predlog o davčni reformi, ki bi uvedla progresivni dohodninski davek, oster odpor finančnih krogov. Med leti 1870 in 1914 je propadlo 200 takih predlogov.

Francoskim finančnim krogom so proračunske težave že od nekdaj dobrodošlo sredstvo za razbijanje neljubih političnih sporazumov. Leta 1926. so dosegli na podlagi proračunskih težkoč razpad bloka levece, leta 1934. pa razpad levega kartela. Dandanes bi radi isto ponovili pri ljudski fronti in padec štirih njenih kabinetov je v glavnem posledica takih poizkusov.

Hiša, kjer pogorijo napredni finančni programi, je senat. Senat je radi svojega, za francosko demokracijo nenavadnega volilnega sistema, zatočišče reakciji.

Blumov finančni načrt, ki je poleg nekaterih dvomljivih točk (n. pr. zvišanje posrednih davkov) vseboval mere iz programa ljudske fronte (n. pr. enkratno progresivno oddajo kapitala za vsa premoženja preko 150.000 fr., povišanje davkov za carinsko zaščiteno industrijo itd.), je naletel že v zbornici na hladen sprejem. Radikalno-socialistični ministri so navedli pridržke, radikalno-socialistična poslanska frakcija ga je izglasovala le s pičlo večino. Zakasnitev, s katero se je pojavil, se je maščevala. Leta 1936. bi ga bil polet zmagovitih ljudskih množic mnogo lažje potisnil skozi zakonodajo. Dočim ga je sedaj poslanska zbornica z večino 311 proti 250 glasovom še sprejela, ga je senat odločno odbil.

Blumova vlada je padla zaradi proračunskega ravnotežja. Francoske in inozemske finančne sile so zabeležile uspeh in potisnile francosko politiko na desno. Niso pa dosegle tistega uspeha, ki so ga želele. Ljudska fronta je ostala. Francoska zunanja politika, ki ji dostikrat usodna nedoslednost že prej ni bila tuja, se je sicer usmerila bolj na desno, toda ostala je pri svojih osnovnih konturah.

Da je ljudska fronta vzdržala nevaren pretres, je zasluga dveh činiteljev:

Nosilec ljudske fronte, francosko ljudstvo, je po treh letih njenega obstoja z njeno idejo toliko prekvašeno, da bi bil prelom za katerokoli njeno stranko nevarna stvar;

dosledni poborniki ljudske fronte so tudi to pot daljnovidno ocenili položaj in perspektivo ter smatrali za izhodišče svojega ravnanja temeljni pogoj ljudske fronte — enotnost.

Daladierjeva vlada.

Daladierjeva vlada se je 12. aprila predstavila parlamentu. V zbornici in senatu je dobila ogromno večino in polnomoč za izvajanje prisilnih odredb, „ki jih smatra za nujne, da zadosti zahtevam državne obrambe in obnovi nacionalne finance ter gospodarstvo“ (deklaracija).

Skoraj soglasna zaupnica Daladierjevi vladi ostro izraža prav svoje nasprotje — namreč boj med ljudsko fronto, ki mora na vsak način ohraniti svojo enotnost, in finančno aristokracijo, ki jo hoče razbiti ter vplivati na Daladierja v smeri svojih notranjih in zunanjepolitičnih načrtov.

Prvo serijo svojih odredb je izdala Daladierjeva vlada 2. maja. Prvi lois-décrets so še precej fragmentarni in premalo daljnovidni, da bi lahko ozdravili težko bolne državne finance in francosko gospodarstvo. Najbrže si Daladierjeva vlada 2. maja še ni bila povsem na jasnem o vseh bodočih korakih. Verjetno je, da je pred londonskim obiskom konec aprila precej trdno računala na angleško posojilo, ki se je pa radi prevelikih Chamberlainovih zunanjepolitičnih zahtev (popolna likvidacija „španske zadeve“, sprejem vseh italijanskih pogojev) izkazalo kot dokaj nerealno. Drugega maja baje tudi še ni bilo soglasja o razvrstitvi, ki je sledilo 4. maja.

Prva serija prisilnih odredb se nanaša na proračun, proizvodnjo in kredit. Da bi pomogla proračunu, je vlada povišala vse državne davke za 8%. Davčno povišanje bo vrglo državi okrog 5 milijarde. (Primanjkljaj tekočega proračuna znaša več kot 7 milijard.) Da bi dvignila proizvodnjo, popušča vlada davke tistim podjetjem, ki obnavljajo industrijsko opremo, zidajo in stopnjujejo produkcijo. Spajanje delniških družb je vlada olajšala. Precej dvomiselnosti so izrazi, ki obravnavajo izvedbo znanega zakona o 40-urniku.

Četrtega maja zvečer je Daladier naznanil po radiu razvrednotenje. Sedanje razvrednotenje je že četrto v Franciji. Prvega je izvršil Poincaré 1928., ko je zmanjšal vrednost valute za štiri petine. Septembra 1936 je prva vlada ljudske fronte z „dogovorom treh“ (Francija-Anglija-Združene države) franku drugič znižala vrednost in sicer na približno 15 zlatih centimov. Julija 1937 so uvedli takozvani „plavajoči“ frank, čigar tečaj je nihal okoli 13 zlatih centimov brez ostro določenih mej. Danes je najnižja stabilizacijska meja 8'5 zlatih centimov, kar pomeni, da je vrednost sedanjega franka za 42% nižja od vrednosti Poincaréjevega. Značilno je, da sedanjega tečaja niso določili v zlatu, temveč v funtih šterlingih, ki tudi niso za nihanje čisto neranljivi. (Petega maja je znašal devizni tečaj 179 frankov za 1 funt šterling. Prejšnji kurz je bil 160 frankov).

Z razvrednotenjem je želela vlada priklicati izvoženi kapital nazaj. V tem pogledu je deloma uspela, kajti v dveh dneh se je povrnilo 15 do 20 milijard.

Lahko se razume, da Daladierjevi ukrepi niso mogli izzvati odobravanja širokih ljudskih plasti niti povsem zadovoljiti finančnih krogov.

Davčno povišanje za 8% ni progresivni dohodninski davek, ki ga zahteva program ljudske fronte, in bo težko prizadel majhne davkoplačevalce. Bogatim je obljubljeno znižanje davkov, če povečajo proizvodnjo, dočim delavstvo želi, da vlada prisili velepodjetja k novim vlogam. Delavstvo čuti, da so ogroženi delovni pogoji in eksistenčna sredstva. Razvrednotenje povzroča razen tragikomičnega dejstva, da nudi pobeglemu kapitalu nagrado v obliki težkih dobičkov, splošno podražitev.

Francoska reakcija je nezadovoljna iz nasprotnih razlogov. Fašistično časopisje piše, da pomenijo sklepi ministrskega sveta „le ukrepe podrejene vrste, ki so zelo oddaljeni od energičnih obljubljenih mer.“ Organ francoske podjetniške zveze pa pravi, da bo „zaupanje“ izginilo, če ne bo politika „trdnejša“.

V sedanjem svetovnem položaju je za usodo francoskega naroda zunanjepolitična linija važnejša od notranjepolitične, čeprav sta druga od druge odvisni. Zunanjepolitična popustljivost je bila očitna že pri Blumovi vladi. Daladier je napravil nove korake v smislu Chamberlainovih intencij, kar je poslednje zasedanje ženevskega sveta precej jarko osvetlilo. Vendar pa je francoska zunanja politika doslej ostala v svojem osnovnem tiru, čeprav je izgubila iniciativo, ki ji med evropskimi narodi gre in ki jo terja program ljudske fronte. Znano je, da je Daladier pred nasprotnim Chamberlainovim predlogom branil francosko-sovjetski pakt. Predlogi angleškega in francoskega poslanika v Pragi so bili kvalitativno različni. Oba sta sicer priporočila „pot do skrajne meje pri reševanju manjšinskega vprašanja“, toda francoski poslanik je podčrtal, da je po mišljenju njegove vlade rešitev treba združiti z obstojem ČSR, dočim je Anglež o tem odločilnem vprašanju molčal.

Dejstvo, da francoska zunanja politika kljub koncepcijam, ki se v bodočnosti rade kruto maščujejo, ni zašla s temeljnega tira, osvetljuje stabilno stran in vpliv francoske ljudske fronte.

Ob popustljivosti celotne Daladierjeve politike, ki je včasih precej blizu težkim kršitvam ljudskofrontnega programa (vlada je med drugim izpustila večje število kagularjev), nadaljujejo finančni krogi seveda z ofenzivo. Motil pa bi se, kdor bi mislil, da bo ljudska fronta bitko za svojo enotnost in za razširitev v fronto francoskega naroda izgubila. Za pravilno oceno današnjega odnosa sil v Franciji je potrebno poznati bližnjo francosko preteklost, fiziognomijo „200 družin“ in svetovno situacijo, v kateri se francoski narod nahaja.

Pregled štirih let.

Dramatični pariški dogodki v februarских dneh leta 1934 so odločilno posegli v usodo naroda in dežele, ki sta v teku dveh stoletij zbrala v svoji zakladnici svobodoljubnih izročil redko bogastvo. Francoske delavske vrste, združene v dejanju, so takrat odbile naskok na francosko demokracijo ter položile temeljni kamen za svojo enotnost in za francosko ljudsko fronto.

Do brezuspešnega pohoda francoskih lig proti pariški poslanski zbornici in francoski ustavi je Evropa lahko gledala samo to, kako propada stara, 1789. in 1848. porojena demokracija — bodisi v onemoglem umikanju bodisi udušena v krvi osamljenih branilcev. Francosko leto 1934 je zasukalo problem na drugo stran. Pokazalo je, kako se zna demokracija braniti, preprečiti državljansko vojno in vstati k novemu življenju.

Sedemindvajsetega julija 1934 sta obe francoski delavski stranki podpisali sporazum o akcijski enotnosti. Oktobra istega leta so opredilili poborniki delavske enotnosti zamisel ljudske fronte in poudarili, da je združitev vseh demokratičnih moči osnovni pogoj za obrambo francoske demokracije. Tridesetega maja 1935 se je vršilo prvo skupno zborovanje levih parlamentarnih frakcij. Led je bil prebit, radikalni, republikansko-socialistični, socialistični in komunistični poslanci so razpravljali o možnosti večine demokratične vlade, ki bi v gospodarskem pogledu olajšala položaj delavstvu in srednjim slojem ter udarila po bogataših in špekulantih, v političnem pogledu pa podvzela učinkovite mere proti napadalcem na ustavno zajamčeno svobodo. Štirinajsti julij je že pričel ogromnemu pohodu ljudske fronte. Istega leta sledi združitev strokovnih organizacij v enotno petmilijonsko CGT. Hrbtenica za enotnost ustvarjajočega francoskega ljudstva je bila utrjena. Francoska demokracija je zadihala v udarnem in svežem poletu.

Januarja 1936 so razširili iniciatorji francoske ljudske enotnosti idejo uresničene ljudske fronte v zamisel o enotnosti vsega francoskega naroda. Podčrtali so, da je spričo fašizma, ki služi parazitski, deželo upropaščajoči manjšini ter inozemstvu, sovražnemu ljudski in nacionalni francoski svobodi, treba združiti ves francoski narod.

Maja 1936 je izvojevala ljudska fronta odločilno volilno zmago. Francoske množice, v katerih je dveletna šola živega zgleda o enotnosti in njenih uspehih prebudila ter obogatila obsežno demokratično tradicijo, so nedvoumno spregovorile o svojem prepričanju. Oživljena francoska demokracija je zajela prav tiste srednje sloje, ki so bili po drugih deželah orodje za protidemokratične poizkuse.

Ljudska fronta je pričela izvajati program. Delavstvo je dobilo 40-urnik, povišanje mezd, kolektivne pogodbe, plačan dopust. Brezposelnost, ki je znašala maja 1936 še 422.036, je padla do srede decembra na 351.000. Uradniki, ki so jim bili Doumergue, Laval in Régnier znižali plače in doklade ter zožili pravice, so dosegli odpravo teh lois-décrets. Ljudska fronta je črtala okrnitve, ki jih je bil

Laval naložil pokojninam in rentam frontnih bojnikov ter vojnih žrtev, odpravila pridobitni davek na vojne rente in doklade vojnih odlikovancev. Od avgusta 1935 do avgusta 1937 so kmetje podvojili žitne in živinske ter potrojili vinske cene. Ljudska fronta je objavila zakon, ki dovoljuje zadolženim kmetom nove plačilne roke. Poljedelski delavci so dosegli plačan dopust, povišanje mezd in družinske doklade. V sorazmerju s kupno močjo ustvarjajočega ljudstva se je zboljšal položaj male trgovine. Provincijskim gostilničarjem in hotelirjem je nudil plačani delavski in nameščenski dopust nov dotok. Ljudska fronta je podvzela naslednje mere v korist obrtnikov, malih trgovcev in malih industrijalcev: kreditne možnosti, nove termine za dolžnike, izboljšanje zaščitne zakonodaje za najemnike malih poslovnih prostorov. Število bankrotov, katerih je bilo leta 1935 875 povprečno na mesec je v prvih desetih mesecih leta 1937 padlo na povprečno 486. Desetodstotni odbitek pri kuponih malih rentnikov je ljudska fronta odpravila.

Vsekakor je ljudska fronta doslej uresničila in glede na nove naloge aplicirala le del svojega programa. Med pereče zaostanke sodita davčni preustroj in reforma senata.

Za presojo medsebojnega odnosa dejanskih sil v Franciji je kaj lahko že iz bežnega zgornjega pregleda ugotoviti, da se je v teku poslednjih štirih let v širokih francoskih ljudskih množicah nujno morala utrditi politična zrelost in se zasidrati zavest o neobhodni enotnosti. Francosko delavstvo je spoznalo potrebo široke politične zasnove, pogleda v perspektivo in uspešne pritegnitve srednjih slojev. Zlasti se je v njem utrdilo spoznanje, da je za enotnost ljudske fronte njegova lastna enotnost kategorična zapoved. Politični obraz srednjih slojev, ki so korakali skupaj z delavstvom, je danes v Franciji bistveno drugačen, kakor je bil pred leti v deželah, kjer je demokracija te sloje izgubila. Doslej izvedene točke ljudskofrontnega programa so francoskemu ljudstvu pokazale, da se more s finančno oligarhijo boriti, če je enotno. Današnja nova ofenziva finančnih krogov bo učila množice isto in tu je osnovni moment, radi katerega ne more iti popustljivi del radikalne stranke dvesto družinam tako daleč in s takim tempom na roko, kakor bi morda posamezniki želeli.

Za francosko ljudstvo ni ljudska fronta več slučajen pojem slučajnega političnega sporazuma. Ideja ljudske fronte je danes v velikem delu prešla v politično abecedo ljudskih množic in bo tudi po delnih porazih znova vstala k življenju. Seveda pa bi bil vsak poraz enotnosti zvezan s težkimi zunanjepolitičnimi in notranjimi posledicami.

Boj za enotnost ljudske fronte je v svojem objektivnem bistvu boj francoskega naroda proti antifrancoskim težnjam dveh sto družin.

Dvesto družin.

Finančno plemstvo je produkt medsebojnega zraščanja industrijskega monopolnega kapitala z bančnim monopolnim kapitalom. Podlaga za industrijski monopolni kapital je koncentracija proizvodnje, podlaga za bančni monopolni kapital — koncentracija bank. Koncentracija proizvodnje sodi med najbolj karakteristične lastnosti kapitalističnega razvoja.

Koncentracijo proizvodnje so v Franciji pospešili vojna, priključitev Alzacije in Lorene ter obnavljalna dela v opustošenih pokrajinah.

Naslednje statistike površno ilustrirajo, kako je v Franciji potekala koncentracija produkcije.

1. Procentno razmerje med zaposlenimi glede na skupine podjetij. (Med zaposlene so všteti delavci, obrtniki in gospodarji).

		Zaposlenih							
Leto	Vsega	1	2-5	6-10	11-20	21-50	51-100	101-500	več kot 500
1906	100	26,7	26,5	4,9	4,9	6,8	5,4	12,9	11,9
1921	100	18,9	21,6	5,0	5,6	8,9	7,3	16,4	16,3
1926	100	13,7	20,9	5,6	6,2	9,4	7,4	17,5	19,3

		mala podjetja (1-10)	srednja (11-50)	velika (več kot 50)
1906	100	58,1	11,7	30,2
1921	100	45,5	14,5	40,0
1926	100	40,2	15,6	44,2

2. Procentno razmerje med skupinami podjetij glede na število zaposlenih. (Med zaposlene so všteti delavci, obrtniki in gospodarji).

		Zaposlenih							
Leto	Vsega	1	2-5	6-10	11-20	21-50	51-100	101-500	več kot 500
1906	100	71,16	25,52	1,54	0,82	0,56	0,20	0,17	0,03
1921	100	67,88	27,09	2,06	1,28	0,97	0,37	0,31	0,04
1926	100	61,20	32,01	2,87	1,74	1,27	0,46	0,39	0,06

3. Razpredelnica najemnih delavcev po skupinah podjetij.

Leto	Vsega	1-5	6-10	11-20	21-50	51-100	101-500	Več kot 500
Število podjetij								
1926	561923	455982	45089	27319	20093	6258	6201	981
V %	100	81,1	8,0	4,9	3,6	1,1	1,1	0,2
1931	504819	394136	45745	28641	20940	7767	6541	1049
V %	100	78,1	9,1	5,7	4,2	1,6	1,1	0,2

Število delavcev in nameščencev

1926	5350123	832396	342227	401349	640150	515136	1230245	1388620
V %	100	15,7	6,4	7,5	11,9	9,6	22,9	26,0
1931	3442900	740010	348103	421533	665799	540934	1284671	1441850
V %	100	13,6	6,4	7,7	12,3	9,9	23,6	26,5

mala podjetja 20% srednja podj. 20% velika podjetja 60%

Iz zgornjih statistik je med drugim razvidno: 1. do vojne so tvorila največjo skupino glede na število zaposlenih majhna podjetja (1 do 10 ljudi); zaposlovala so 58'1% ljudi; po vojni so v največji skupini podjetja z več kot 50 ljudi (zaposlujejo 44'2%); 2. največji tempo prirastka glede na zaposlene imajo podjetja z več kot 500 ljudi; 1906. je bilo 0'3% takih podjetij z 11'9% zaposlenih, 1921. — 0'04% podjetij z 16% zaposlenih, 1926. — 0'06% podjetij z 19'3% zaposlenih, 1931. pa 0'2% podjetij z 26'5% zaposlenih; 3. v francoskem delavstvu je močno zastopan industrijski proletarijat.

Stopnjo koncentracije v francoski proizvodnji podajajo nazorneje naslednje številke: v metalurgični industriji opravlja 10 podjetij 72% proizvodnje, v elektrotehnični eno podjetje 60%, v avtomobilski tri podjetja (Citroen, Pigeaut in Renault) 75%, v cementni tri podjetja 75%.

S koncentracijo v proizvodnji raste boj za monopol. Kombinirana podjetja in „sistem udeležbe“ so njegov izraz in posledica. Klasičen primer kombinacije je

podjetje Schneider-Creuzot, ki druží proizvodnjo rude, premoga, strojogradnjo, elektrotehniko in popolno metalurgijo. Kako nastaja in kako daleč sega v Franciji monopol, dokazuje n. pr. električna oskrba pariškega okraja. Pred vojno je v Parizu in okolici obstajalo 5 električnih družb, po vojni so samo še 3. „C. P. D. E.“ oddaja električno energijo Parizu, „Union d'Electricité“ pariški okolici, „Electricité de la Seine“ — senskemu departementu. Leta 1929. so se vse tri družbe združile v skupen konzorcij in monopolizirale produkcijo in razdelitev električne energije. V delokrogu konzorcija živi 6 milijonov prebivalcev in porabi skoraj šesti del vse francoske električne potrošnje.

Že pred vojno so se nekatere panoge težke industrije, ki se je bavila s predelavo sirovin, združile v kartele. Po vojni pa so karteli in sindikati zajeli vso odločujočo francosko industrijo. Lastniki kartelov so maloštevilni podjetniki. Kartel hematitovega železa je imel n. pr. konec leta 1929. 15 članov. Med njimi so štirje razpolagali približno s polovico kapitala.

Kakor proizvodnja se je tudi povojno francosko bankarstvo razvijalo v znamenju orjaškega napredka monopolov. Leta 1933. je imelo 6 vodečih depozitnih bank že 38³ milijarde kapitala, vse ostale banke pa so posedovale okrog 6 milijard. Dve banki — „Lionski kredit“ in „Generalna družba“ — sta obvladali konec 1933. polovico vseh francoskih bančnih vlog.

Statistika o deležu bank v težki industriji osvetljuje, kako sta se v Franciji stapljala industrijski in bančni kapital.

Bančni delež v težki industriji (v %)	1900	1913	1925	1930
v nominalnem kapitalu	18,3	22,4	42,9	48,5
v izdanih dividendah	23,5	25,7	38,3	44,1
v borzni vrednosti akcij	29,6	30,1	40,5	52,0

Koncentracijski proces v produkciji in bankarstvu, dominantni bančni in industrijski monopoli ter njihovo medsebojno prepletanje so privedli do tega, da obvlada danes vse panoge francoskega gospodarstva 150 do 200 družb (8 bank, 8 zavarovalnih družb, 5 železniških družb, 7 družb v kemični produkciji, 20 družb v metalurški in rudniški proizvodnji, 2 družbi v električni panogi itd.)

Milijonarjev je sicer v Franciji 50.000 (1/800 francoskega prebivalstva), toda večina med njimi je rentnikov in malih delničarjev, ki ne razpolagajo s podjetji. Empirično je dognano, da obvlada družbo, kdor ima 40% akcij. Jasno je torej, da so mali milijonarski delničarji brez besede, ko gre za odločilne ukrepe. Milijonarjev, ki so lastniki več kakor 10 milijonov frankov, je 1000 (1/40.000 francoskega prebivalstva). Ti so že pomembnejši, ker so čestokrat direktorji družb, toda tudi tukaj se še vrši filtracija.

Ravnateljskih mest v vladajočih francoskih družbah je okrog 1000. Treba pa je vedeti, da sedijo isti ljudje često na raznih ravnateljskih stolčkih in celo v različnih panogah. Da bi dobili pravo sliko o številu družin, ki vedrijo in oblačijo v francoskem gospodarstvu, je treba razen tega še odšteti podrejene ravnatelje z manjšim kapitalom od ravnateljev-velelastnikov. Na ta način ostane okrog 200 družin, ki nadzira večji del francoske nacionalne proizvodnje. O dvesto družinah je rekel sedanji ministrski predsednik Daladier 1935.: „Dvesto družin je postalo gospodar ne le francoske ekonomije, temveč tudi francoske politike.“

Finančna oligarhija je razpredla neštevilne osebne zveze z državnim aparatom. Bistvo njenih zvez tvori korupcija, ki se vrši v raznih oblikah (nameščanje poslancev, diplomatskih uradnikov, žurnalistov, ministrskih uradnikov in sl. na

administrativna in pravnosvetovalska mesta; darovanje akcij; novoletna darila; itd.). Vrsta francoskih politikov ima pravnosvetovalski „poklic“ pri firmah, ki želijo državna naročila. Diplomate potrebujejo banke in finančniki, ki se bavijo z izvozom kapitala in s kolonijalnimi družbami. Za finančno oligarhijo so zlasti mnogo vredne zveze z višjimi uradniki v finančnem ministrstvu. Tu gre za izigravanje juridičnih in davčnih uredb, za skrivanje dohodkov pred obremenitvijo itd. Za vojno industrijo ima pomen pritegnitev vojaških dostojanstvenikov v uprave akcijskih družb. Referenti državnega sveta in sploh vsi tisti uradniki ter činitelji, od katerih je odvisno pospeševanje ali zavlačevanje zakonskih projektov in zakonsko ali administrativno forsiranje vprašanj, ki vplivajo na dobiček oligarhije, so predmet živahnega zanimanja s strani finančnega plemstva.

Med greh, ki se maščujejo, je ta napaka, da ljudska fronta ni o pravem času očistila državnega aparata.

Kljub svoji povezanosti z državnim aparatom pa se finančna oligarhija, ki jo je razvojni proces postavil v objektivno nasprotje z nacijo, ne more več posluževati meščanske demokracije za dosledno izvajanje svoje politike. Zato se je zatekla k ligam.

Zbiranje izrazito fašističnega značaja se je v Franciji pojavilo prvič leta 1924. Bilo je odgovor na velike demonstracije pri prevozu Jaurèsjevih ostankov iz zbornice v Pantheon. Oligarhija je takrat financirala protidelavske bojne skupine, ki pa so radi splošnega položaja in krepkega delavskega protiudarca kmalu propadle.

Leta 1931. je prešla Francija z enoletno zakasnitvijo, ki je bila posledica negotovih obnavljalnih del, v splošno gospodarsko krizo. Dvesto familij je seveda hotelo ohraniti dobičke in preložiti bremena gospodarske krize na ljudske plasti. Med ostalim so de Wendel in drugi finančniki v ta namen iskali pomoči pri polkovniku de La Rocqueu, mu poverili pospešeno organizacijo fašističnega gibanja in mu dali obsežno denarno podporo. Izredno zanimivo je, ob kaki priliki se je skušal francoski fašizem uveljaviti. Leta 1933. je prišlo do znanega finančnega škandala, čigar središče je bil Stavisky. Škandal Staviskega je odkril ogromno korupcijo, ki je posledica tesne povezanosti med finančno oligarhijo in državnim aparatom. Ogorčenje francoskega ljudstva nad parlamentarnimi izrodki je skušala sedaj ista finančna aristokracija, ki je degeneracijo povzročila in gojila, izkoristiti za napad na francosko demokracijo.

Francoskim ligam se je v juliju 1936 pridružila Doriotjeva stranka, ki jo vzdržujeta inozemstvo in domača oligarhija s Comité des Forges in de Wendelom v ospredju.

Realna sila francoskega fašizma obstaja danes v oboroženih oddelkih, v podpori finančne oligarhije, v zvezah z armado, udeležbi njegovih pristašev v državnem aparatu in — predvsem — v inozemski pomoči. Kako daleč sega inozemska pomoč in kaj pričakuje kot povračilo, je dokaj jasno povedala lani odkrita kagularska zarota.

Finančno plemstvo je z ozirom na svojo gospodarsko, socialno, notranjepolitično in zunanjepolitično vlogo danes tuje telo v francoskem narodu. Že njegova monopolna stran ga je objektivno izločila iz interesov, ki jih ima ogromna francoska večina. Razen tega izvaja še sabotažo v francoski obrambni in splošni nacionalni produkciji ter izvažja francoski kapital v inozemstvo. Notranjepolitično mrzi tradicionalno francosko demokracijo. Zunanjepolitično želi Franciji poraz. Poslednji moment je v danem položaju bistven.

Dandanes je vredno pomisliti na položaj, v katerem je bila Francija 1792. in 1793. Takrat je doma reakcija izdala domovino, se udeleževala vojne na strani ino-

zemstva, doma pa pripravljala poraz... Francoski narod je vzdržal, ker je bil enoten.

Objektivni odnos med dvesto družinami in francoskim narodom je zgodovinsko determiniran plus za življenjsko silo ljudske fronte, ki ima kljub možnim pretresom in celo kratkotrajnim zunanjim oslabitvam ne le vso perspektivo, temveč tudi globoko nacionalno dolžnost.

Sedanjo ofenzivo bo pa ljudska fronta tem lažje vzdržala, čim tesneje bo francosko delavstvo strnilo svoje vrste. Izkušnja francoske ljudske fronte uči, da je njena stabilnost tem večja, čim enotnejši je proletariat. Francosko delavstvo se danes pripravlja na skupno akcijo proti novim davkom, za demokratično davčno ureditev in za reformo senata. Druga važna potreba, ki jo narekuje položaj, je ožvitev krajevnih odborov ljudske fronte. Ta naloga je danes v Franciji predmet živahne diskusije.

A. Javor.

Likovna umetnost

Italija in njen portret

(K razstavi italijanskega portreta v Beogradu.)*

Nam Slovencem nista pojem in pomen portretne razstave več tuja, odkar je Narodna galerija 1925. priredila razstavo slovenskega portretne slikarstva in ob tej priliki prikazala 310 del od konca 16. stol. pa do ekspresionizma. Naša retrospektivna razstava je imela tedaj nalogo, da je s svoje strani pripomogla k splošnemu pregledovanju vsega umetnostno-zgodovinskega gradiva, da je radi popolnosti pretresla in zbrala vsa le količjak pomembna in dosegljiva dela in da je skušala ustvariti prvo zaključeno sliko o stanju našega portreta v preteklosti. Če so bili znanstveni in študijski cilji doseženi — naravno poleg vzbujanja javnega zanimanja —, tedaj je retrospektiva svoj poglobitveni namen in svoj smisel uresničila. Sijajne razstave italijanske umetnosti v Parizu in Londonu in številne druge svetovne predočitve najrazličnejših umetnostnih krogov in razdobij segajo po svojem bistvu mimo splošne zavesti v sfero pojavov, ki zaključujejo prvo veliko poglavje evropske zgodovine. Najmočnejši občutek te vrste je bilo mogoče doživeti prav lani na pariški historični razstavi francoske umetnosti: edinstveno suveren intelekt in metodično neprekosljiv sistem sta zajela razvojno enoto snovi in obenem izrazila organsko skladnost umetnostne tvorbe, ki je v tej in taki priredbi epohalnega pomena še poleg svojih lastnih vrednot.

Okvir beogradske razstave italijanskega portreta je bil v znanstvenem pogledu nedvomno tesnejši, ožji, saj ne smemo iskati namena te odlične prireditve

* Opisana razstava je bila organizirana v znamenju prijateljskega razmerja med italijansko in našo državo. Ker naši naročniki v veliki meri poznajo in cenijo svetla dejanja italijanske kulture, v tem primeru likovne umetnosti, jih bo poročilo o razstavi gotovo zanimalo. Kar se pa tiče prijateljskega vzdušja med Slovenci za narod v njih soseščini, pripominjamo tole: Naš narod se je prav zaradi svoje trpke preteklosti naučil spoštovati slehernega naroda svobodno rast in življenjsko voljo, ki služita poveljanju človeškega razuma in srca na zemlji. Bridko in z odporom pa občuti krivico in nasilje. Mislimo, da ni pri nas vzrokov, ki bi izključevali prijateljska čustva do ljudstva, katero nam je sosed na jugu; toda ostvaritev pogojev za tako razmerje je v rokah onstran meje.

Opomba ured.